

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ	
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Изходящ №	дата
317	08.05.2018г.
Входящ №	дата
	2018
София 1113, бул. Шипченски преход №62, ет. 17	
тел.: 02/ 979 49 08 факс: 02/ 979 49 03	

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Гълъбина Петрова

Член на научно жури за придобиване на научната степен „доктор на науките”

Институт за исторически изследвания при БАН
Секция „Нова българска история”

Тема на дисертационния труд: **Търновската конституция в светлината на балканския конституционализъм от XIX век”**

Сравнително историко-правно изследване

Автор: доц. д-р Костадин Илиев Паев

Област на висше образование 2.Хуманитарни науки

Професионално направление: 23.2 История и археология; научна специалност: История на България /Нова българска история/

Проучването от различни аспекти на основния закон на Княжество България след Освобождението – Търновската конституция, както и на досегашния конституционен опит в България, е актуално и полезно.

Тъй като Търновската конституция заимства принципни положения и конкретни разпоредби от другите конституции по това време /сръбска, румънска, гръцка/, необходимо е детайлно познаване на тези нейни източници. Идеята те да бъдат преведени, за да бъдат ползвани от изследователите на Търновската конституция, заслужава поздравление. Такива преводи на български език досега не са правени.

След направените преводи логично се поставя въпросът за цялостно и задълбочено изследване на връзките на Търновската конституция с първоизточниците, конкретно посочване и анализ на заимстваните от тях текстове. Такова специално сравнително правно-историческо проучване на Търновската конституция с действащите тогава конституции на Сърбия, Румъния и Гърция не е правено досега както у нас, така и в чужбина. Такова мащабно изследване може да бъде тема на дисертационен труд за получаване на научната степен „доктор на науките”. Затова изборът на темата „Търновската конституция в светлината на балканския конституционализъм от XIX в.” е актуален и удачен. Това е първият принос на изследването.

Колегата Костадин Паев е доцент в ЮЗУ „Неофит Рилски” и преподава дисциплината ИБДП. В това отношение изследването на този значим проблем е не само навременно и уместно, но и важно за неговата професионална дейност и реализация.

Дисертационният труд е в обем от 430 с. и съдържа увод, три глави, всяка от които има параграф с основни изводи, две приложения и ползвана литература.

В представения труд доц. Костадин Паев си поставя следните цели: да изследва в цялост възникването на конституционализма на Балканите, да извърши периодизация на балканското конституционно развитие през XIX век, да очертае спецификата на балканските конституции в отделните държави, външните влияния върху тях и отражението им върху Търновската конституция, да разгледа доосвободенските проекти и главно да направи сравнително-правна характеристика на институти и разпоредби в Търновската конституция, сравнени с текстове на други балкански конституции от същия период, да включи и цялостна оценка на Търновската конституция - на нейните предимства и недостатъци. Това е амбициозна задача, с която авторът се справя успешно.

С цел да изследва детайлно и задълбочено външните влияния на Търновската конституция, авторът прави сравнително-правна характеристика на отделните институти и разпоредби не само в действащите тогава конституции на балканските държави, но и в конституционните разпоредби на редица по-ранни балкански и европейски конституции. В някои случаи той отива далеч назад във времето, стигайки до английския парламентаризъм от предходните векове. Всичко това придава на изследването по-широк и задълбочен характер.

Преведените и публикувани от доц. Костадин Паев в приложение № 1 извлечения от първата френска конституция от 1791 г., убедително доказват една от главните тези, застъпвани в дисертационния труд, а именно, че множество разпоредби в Търновската конституция, приемани по-рано за произхождащи от белгийската Конституция от 1831 г., се срещат всъщност още в най-ранната френска Конституция, която авторът приема за първоизточник.

Като проследява подробно развитието на гръцкия, румънския и сръбския конституционализъм и представя проекти и действащи конституции, доц. Костадин Паев изследва както влиянието на западноевропейската конституционна традиция върху тях, така и тяхната специфика, произтичаща от особеностите в историческото развитие на балканския регион. Предисторията на конституционализма в тези страни е свързана с борбата на техните народи за национално самоопределение и отхвърляне на чуждата зависимост, което ги прави близки до съдбата на българския народ.

Общата съдба на балканските народи насочва българския законодател след Освобождението да заимства именно от конституциите на близките балкански държави, но не безкритично, а всеки текст се обмисля и прецизира, за да се избере най-подходящият и съответстващ на българската действителност.

Изследвайки цялостното конституционно развитие на балканските държави през разглеждания период, авторът отделя специално внимание и

на темата за ролята на българския конституционализъм преди Освобождението. На този въпрос е посветена втората глава на дисертацията, в която доц. Костадин Паев прави подробна класификация на проектите за конституционно или автономно управление от епохата на Възраждането. По този начин авторът отстоява една от основните си тези, а именно: редица идеи и принципни положения, които са залегнали в първата българска конституция, се откриват още във възрожденските проекти на българите и са намерили място в нея.

Третата глава на представения труд включва сравнително-правен анализ на Търновската конституция с другите балкански конституции по това време. Авторът основателно изтъква, че по-ранните проучвания в тази насока са непълни, недостатъчно задълбочени, а понякога и с погрешни тези поради непознаване на първоизточниците. Той проследява подробно текстовете, които са пряко заимствани от чужди източници, други, които се откриват в проектите от Възраждането и трети - принципни и обичайни, които авторът нарича „стандартни”, като след множество конкретни съпоставки, посочва от къде, в каква степен и защо българският законодател заимства от Сърбия, Румъния и Гърция.

Направените анализи, както и разширителното тълкуване на отделни текстове са точни и коректни. Като има достъп до източниците и познава съдържанието им, авторът отчита специфичните особености на отделните конституции с оглед историческото развитие на съответната страна.

Много от заимстваните в българската конституция текстове са пригодени към особеностите на българските условия, а други разпоредби са допълнени с текстове, които са плод на ценния български опит през Възраждането. България, за разлика от съседните народи, които имат по-богат политически живот, има специфично политическо развитие. Затова тя не просто заимства, а стъпва на здравите основи, положени през Възраждането. Факт, доказан убедително в дисертационния труд, е че българите имат достатъчно опит и добри идеи за самоуправление и за бъдещото устройство и управление на българската държава. Авторът правилно заключава, че основният закон на Българското княжество след Освобождението има самобитен характер и отразява българския дух, неговите ценности и идеали.

С представения дисертационен труд доц. К. Паев показва богати и задълбочени исторически и правни знания. Коректно и точно цитира използваната богата литература.

Дисертационният труд е обсъден на разширено заседание на секция „Нова българска история” при Института за исторически изследвания на Българската академия на науките. Според изказванията и гласуването на авторитетни учени значимостта на темата и успешната ѝ реализация са извън съмнение. Изследването има приносен характер и е на равнището на

дисертационен труд за присъждане на научната степен „доктор на науките”. Напълно се солидаризирам с тази оценка.

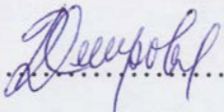
Приемам и самооценката на кандидата за научните му приноси, които са точно и прецизно отразени в автореферата. Дисертационният труд е първо и пълно изследване посветено на обширна и практически важна тема. То има безспорно приносен характер.

Висока оценка заслужават и приложените публикации на автора. Част от тях имат по-тясна връзка с рецензираното изследване, но същевременно включват нови елементи, нюанси, неизследвани източници по темата и съдържат съществени приноси. Изобщо доц. Костадин Паев се изявява като активен автор.

Заключение: Доц. Костадин Паев се представя със солиден дисертационен труд, с богато съдържание, посветен на значим проблем за българската правна история. Авторът е извършил огромна по обем работа, познава добре изворите и богатата научна литература, коректен е при представяне на чужди мнения, аргументира и отстоява свои виждания и позиции. Изследването е направено с научна задълбоченост и е сериозен успех за автора. Със своя труд доц. Костадин Паев може да бъде причислен към добрите изследователи на Търновската конституция.

Убедено заявявам, че дисертационният труд „Търновската конституция в светлината на балканския конституционализъм от XIX век” има качества на докторска дисертация и отговаря на нормативните изисквания и на критериите, установени за присъждане на научната степен „доктор на науките”. Изследването ще обогати правно-историческите знания и ще заеме важно място в правно-историческата книжнина. То ще бъде полезно за бъдещи проучвания от български и чужди изследователи, при обучението на студентите, както и на широк кръг читатели, които се интересуват от разискваните проблеми.

Въз основа на общата положителна оценка на представения дисертационен труд, както и на професионалните и делови качества на доц. Костадин Паев, гласувам положително и препоръчвам на уважаемото жури да му бъде присъдена научната степен „доктор на науките”.

.....

Проф. д-р Гълъбина Петрова